

סוף זמן קר"ש

עש"ק תבא

9:01

עש"ק נצו"י 9:04

מאן דלא קרי קר"ש בעונתיה
בנדוי הוא כל ההוא יומא
(וזה"ק בלק קפ"ו)

ממעיינות התאחדותינו

י"ף ע"י: התאחדות אברכים דקה"ל ימב לב דסאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

שיעור השבוע

הבורת יסודי התורה

פרשת תבא

מס' סוטה כב: עד כד:

פרשת נצו"י

מס' סוטה כה: עד כו:

בלמוד מס' סוטה וראם פה הינן
חסות לבר עבירה, ובדרך הטבע או
אפשר להחזיר, ואין ורק כח קדושת
לימוד התורה אפשר למצא קדושת
הקשים, ואז יש תקוה לחשאר יחודי כשר
דבריו רבוע שליט"א בהחלט מס' סוטה

שנה י"ב גליון מ' (תקנ"א)

כי תבא

י"ז אלול תש"ע

המוקדם מוקדם בפסוק

ויביאנו אל המקום הזה ויתן לנו את הארץ הזאת. קשה דאיפכא היה לו לומר, דמוקדם נתן לנו את הארץ ואחר כך באנו אל המקום הזה זו בית המקדש כפירוש רש"י. ונראה דאיא בתרגום יונתן פרשת יתרו בפסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים דבליל פסח בהיות ישראל במצרים הביא הקודש בירושלים ושם אכלו את פסחיהו, ואחר כך חזר למצרים. ולפי זה שפיר היו ישראל על מקום המקדש טרם ניתן להם ארץ ישראל. ומדוייק היטב סדר הכתוב ויביאנו אל המקום הזה זה בית המקדש, ואחר כך יצאנו מצרים וניתן לנו הארץ.

ורע ברך

כמו ברכתו

ולקחת מראשית כל פרי האדמה. קשה שהרי הביכורים באים משבעת המינים, ואם כן היה לו לומר מראשית כל פרי העץ שהלא רוב שבעת המינים פירות העץ המה. ונראה כי תנינן בביכורים ומובא ברש"י, דאדם יורד לתוך שדהו ומיד כשרואה תאנה שביכרה כורך עליה גמי לסימן ואומר הרי זו ביכורים. נמצא שהוא קורא שם ביכורים על הפרי מיד כשביכרה, ובעת ההוא הפרי עדיין בוסר הוא, ועל בוסר מברכין בורא פרי האדמה, על כן נאמר בה מראשית כל פרי האדמה.

החיד"א זצ"ל בשם הגאון מהר"ם בן חביב זצ"ל

תשובה תפלה וצדקה

לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ולא נתתי

ממנו למת. ולכאורה הנהו שלש פעמים ממנו מיותר. ובדרך רמו לפי הידוע אשר תשובה תפלה צדקה הם צום קול ממון, אשר המה במספר השוה, כל אחד עולה במספר 'ממנו'. והוה לא אכלתי באוני 'ממנו' רומז על 'צום', שלא היה חסרון בהתשובה, ולא בערתי 'ממנו' בטמא, רומז על הבערת אש ב'קולי' התפלה, כי בערתי לשון הבערה, והתפלה היתה כהרהר ולא בטומאה כליה, ולא נתתי 'ממנו' למת, רומז שלא היה פגם ב'צדקה', שלא הייתי מסייע ידי עוברי עבירה, וכולן היו שווים לטובה תשובה תפלה צדקה להעביר רוע הגזירה אמנן.

אמרי נעים

מוותר להרים קולו

וענית ואמרת לפני ה' אלהיך וגו' ויהיה שם לגוי גדול עצום ורב וגו'. פרש"י וענית לשון הרמת קול. יש לומר בכונת רש"י,

דאיא המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה, שסובר שהש"ת אינו בוחן לבות ומחשבות ח"ו, ולפי זה נמצא שאם יאמר האדם בתפלתו דבר אשר מזה נראה שהקב"ה יודע מחשבות, אז רשאי לאדם להתפלל בקול רם. והנה כאן אומר ארמי אובד אבי, והיינו כפירש"י שלבן ביקש במחשבתו לעקור את הכל, והקב"ה הצילנו מידו כי ידע את מחשבתו הרעה. ושפיר כתב רש"י וענית בהרמת קול, דכיון שהאדם מספר שהקב"ה ידע את מחשבות לבן הרשע, על כן אין חשש שבהרמת קולו נראה מקטני אמנה, אלא שפיר רשאי להרים קולו משום פרסומי ניסא.

חסות התורה

כמו במתן תורה

עשיתי ככל אשר צויתני. פרש"י שמחתי ושימחתי בו. לכאורה איך מרומז דבר זה בהכתוב שלפינו. ונראה דאמר רז"ל דבכל מקום המוכר עצב והקונה שמח, אבל במתן תורה היה הקב"ה המוכר שמח וגם שימח את ישראל. וזה שאומר, עשיתי ככל אשר צויתני, שעשיתי עכשיו כמו שעשית אתה הקב"ה בעת צויתני את המצוות במתן תורה, והיינו ששמחתי את אחרים בו, כשם שהקב"ה בנתיתו את התורה שמח ושימח את אחרים.

חתם סופר

תהי מן הנרדפין

ונסתם ואין רודף אתכם. ולכאורה מה היא הקללה מה שאין רודף. אלא, שאמר הקב"ה לנרדפין יש עליהם רחמנות כמ"ש חז"ל לעולם תהיה מן הנרדפין, וכשלא יהיה עליהם רודפין אין עליהם רחמנות, וזה קללה גדולה ר"ל.

אמרי פתח

דרכי אבות

והיה כי תבוא אל הארץ. ובבעל הטורים תבוא אבותית אבות. אפשר לומר על פי שפירש רש"י ז"ל על הפסוק אם לא תדעי לך היפה בנישים צאי לך בעקבי צאן, וזה לשונו אם לא תדעי לך כנסייתו ועדתי היפה בנישים בשאר אומות, איכה תרעי ותנצלי מיד המציקים לך להיות ביניהם ולא יאבדו בניך, התבוננו בדרכי אבותיך הראשונים שקבלו תורתו ושמו משמרתו, עד כאן. וזהו הרמז והי"ה אז תהיה לך שמחה שלימה בטוב ונפש תוכל להתקיים בין האומות, כי תבוא אבותית אבות כשתלך בדרכי אבות הקדושים.

בית אשר

מעייני השבוע

ענין הגלגול

בפסוק ברוך אתה בבוראך וברוך אתה בציאתך, ובגמ' מס' ב"מ (ק"ז ע"א) פרש"י שתהא יציאתך מן העולם כביאתך, מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא, וכתי הרשיש מכאן סתירה קצת לבעלי דעת הגלגול, דהא לא בריא מליא שביאתך לעולם הוא בלא חטא דאפשר שעדיין יש לו חטאים מגלגול הקדום. בדברי יואל (פ' נצו"י במדבר) תי' עפ"י דברי הרמב"ן (פ' בחקתי) כי כל יעודי הברכות שבתורה נאמרו על לעתיד, ולא השיגו ישראל מעולם בברכות האלה בשלימותן לא הרבים ולא היחידים, אבל יתקיים עמנו בזמן השלימות, ועד אז מעולם לא הוא ישראל בבחינת השלימות שיתקיימו בהם הברכות בשלימות, וא"כ מ"ש הכתוב ברוך אתה בבוראך וגו' נאמרה על לעתיד וא"ש מה שדרשו חז"ל מה ביאתך לעולם בלא חטא וכי' כי אז לא יהי עוד גלגול, כי כבר יוכלו כל הנשמות שבגוף ויתקנו כולם.

עוד מתרץ בהקדם ישוב קושיית המזרחי שלפי דרשת הגמ' היה לו לכתוב ברוך צאתך כבאך, שהרי הברכה לא נאמרה אלא על היציאה שתהא כביאה, וברוך אתה בבאך מיותר, ומפרש מן ז"ע דזו ברכה כפולה, דתחילה אמר הכתוב והיה אם שמעו תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצותיו וגו' ואז ממילא לא יצטרך הנשמות לחזור בגלגול כי יתקנו הכל בגלגול ראשון ויבואו לעולם רק בלא חטא ר"ל שידרו נשמות חדשות נקיים מחטא, ואפי' יבוא בגלגול יהי נשמות טהורות בלא חטא ויתגלגלו רק לטובת הדור.

יש מיישבים עפ"י משי"כ בס' שם משמאל (פ' עקב) ז"ל, דהנה ידוע מענין גלגול הנשמות שלא השלימו חוקם ברמ"ח מצוות עשה שחן שלמות רמ"ח אברי הנפש ומתגלגלין ובאין עוד לזה העולם להשלים מה שחסרו בראשונה, וכן כמה פעמים עד שישלמו את כל רמ"ח אבריהם, ויש להתבונן דכמו שיש לקוות מהנשמה שבבואה חזרה לזה העולם תוסיף שלמות ותשלים חוקה יש חשש שמא ח"ו להיפך, שמא תרשיע ותתקלקל ביותר, מה גם באם יש לה עיונות מן הגלגול הקדום ועבירה גוררת עבירה ק"ו מפעם הראשונה שלא היה בה ענינים מושכים לעבירה ק"ו עלתה בידה שלא השלימה חוקה ונסתבכה העבירות, כ"ש בגלגול הבא שהעיונות הקודמין מושכין אותה לעבירה, ואפי' כשלא עשתה בפועל עבירות בגלגול הקדום נמי, כי זה עצמו שלא השלימה חוקה נחשב לעוון ובכחו לגרום עבירות, ואיך הלא הוא אחר רחוק משכר וקרוב להפסד, ומסביר שם בהמשך דבריו, שבכל גלגול וגלגול מנקין אותו מן העבירות הן ע"י יסורי מיתה או עונש גיהנום או יסורי הגלגול, הכל לפי גודל ומרבית העבירות ונשארה הנפש נקי מעבירות ואין דבוקות בה אלא המצוות לבדן שעשתה, והן מגררין אותה בגלגול הבא להשלמת חוקה, ולפי"ז הוא חרקה מהפסד וקרובה לשכר עי"ש. חזינן מדברי, שבבוא הנשמה לזה העולם כבר נקי מכל העבירות ואינה צריכה אלא להשלים חוקה, ולפי"ז דעת בעלי הגלגולים עם הגמ' מה ביאתך לעולם בלא חטא, דאכן בבואה לעוה"ז נקי הוא מחטא.

בשלה"ק (פ' תצא-ט) הביא דברי ר' שלמה אלקבץ שדמת הגלגול נחלקת לשלשה חלקים כנגד שלש מדות של השלשה אבות, יש מהם יחזרו לזה העולם לא למצוה שחסרו ולא לקבל עונש על עבירה שעברו, אבל לעשות חסד עם בני דורם, ומדה זו הוא מצד החסד מדתו של אברהם, ויש שיבואו לזה העולם לקבל עונש על קצת עבירות שאי אפשר תיקונם כי אם בזה העולם כי כן יסד מלך מלכי המלכים, ואלה יתגלגלו במדת הפחד מדתו של יצחק, ויש שיבואו לזה העולם להשלים המצוות אשר חסרו עד השלמים חוקם, ואלה גלגולים ע"י תארת מדתו של יעקב.

והנה פשוט שבאופן הראשון שהגלגול הוא רק לטובת הדור לא קשה כלל קושיית המזרחי דודאי בא לעולם בלא חטא, וכל הענין הוא רק חסד עם בני הדור, ובהו יש ליישב בדרך צחות לשון הרש"י מכאן סתירה "קצת" לבעלי דעת הגלגול, דקושייתו קשה רק על אופני הגלגול שבאים מחמת עבירה או שחסרו מן המצוות אבל אז שמתגלגלין לטובת הדור לק"מ.

מנוולותיו

הרה"ק ר' יחיאל מיכל ז"ל נולד בערך בשנת תפ"ו לפ"ק לאביו הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש זי"ע - תלמיד מובהק לאור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע - ולאמו הרבנית מרת פיגא ע"ה שהיתה נכדת הגאון המקובל מוה"ר מאיר פאפורש זי"ע בעל אור צדיקים.

ימי ילדותו

סיפר הרה"ק מצאנו זי"ע שהרה"ק ר' מיכל כשהי ילד קטן בא פעם אל אביו בבכי שרעב הוא, ואין לו מה לאכול, סטר לו אביו על לחיו, ואמר אינך רעב, אחר כך פנה אביו אל החלון וראה שמונח שם כמה פרוטות קראו אביו ופייסו, ואמר לו רואה אני, כי הנך באמת רעב שכן מונח על החלון כמה פרוטות המיועד לך. ומסופר עוד שבחיותו ילד קטן בא פעם אל אביו הרה"ק ר' יצחק ובכה לפניו, שהיות שחוקק עם בכיריו, והסתיר את עצמו והם לא באו לחפשו, נענה אביו הק' ואמר לו, אף השי"ת מסתתר מעמנו בכל מיני אופני הסתרה כדי שנחפשו, ואין מחפשים אותו....

מדריגותו בימי נעוריו

שנעשה בנו של הרבי ר' מיכל זי"ע בר מצוה, חלביש אביו תפילין ולקח את תיק הבתים ובכה בהם זמן רב, וא"ל "מיין קינד בשעת איך בן גיווען אין דייע יאהרן האב איך געוואסט "מה למעלה ומה למטה" השיב בנו בחכמה, "דו האסט דאך גיהאט א טאטען אצדיק" כי ידע שלא ישוב לו אביו הלא "גם לך יש אב צדיק...."

עת דודים

כשהגיע לפרקו נלקח לחתן אצל ר' משה שהי דר בכפר סמוך לעיר שדה לבן, ופתאום בא הרה"ק ר' יצחק מדראהביטש לאותו כפר ועשה שידוך עם בנו בת הרב ר' משה וקבע זמן החתונה אחר י"ב חודש וכשבא זמן המנובל, ור' משה עוד לא הכין הנדן ע"כ נתן בשעבוד עבור הנדן כל הכלים מן הווינין הויז, ומסופר שפעם אחת ראה הרבי ר' מיכל את אשתו הצדיקת בוכה, ושאלה לפשר בכייתה, השיבה, שאבותיה הם בצער שמא ימכור הכלים, ולא יהי להם במה להתפרנס, והבטיח לה שמוחל השעבוד. וחי שם בדחקות גדול מאד כל כך שלאשתו הצדיקת לא היי מנעלים על רגלה והלכה באנפלאות שעשתה בעצמה.

קדושתו ופרישותו

הרה"ק תיכף אחר נשואין עלה בדעתו הק' להתבודד, והוסכם כן בדעתו, וקרא את חותנו לחדרו, ואמר לו הנה רצונו להיות מתבודד בחדרי אני לבדו, וכן ישתה הדבר זמן רב, לכן רוצה אנו שתבנו לי שתי מחיצות מחדרי עד ביחסי, שאלך בתוך המחיצות,

הילולא דצדיקיא

הגה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאמישוב זלה"ה
כ"ה אלול

מחדרי לביחסיס וחזור מבלי שיראוני שום בן אדם, וכן לעשות נקב בלתי חדרי ומשם יושיטו לי לאכול ולשתות כל יום יום, ושלא יכנסו אף אדם לתוך החדר שלי, אם תעשו כן הרי מוטב, ואם לאו הגידו לי והריני חוזר לבית אבי, חותנו ששמע זאת, מובן היטב שלא היטב הדבר בעיניו, השיב לו, על זה הדבר שאתה אומר לעשות, צריך אני להתיישב בזה, ע"כ לעת עתה אינו אומר לך לא הן ולא לאו, המתן לי כמה ימים על ישוב הדעת - וכוונתו היתה להודיע הדבר למחותנו הרה"ק ר' איציקל, וכן הוא נסעע תיכף למחותנו, וסיפר לו מה שבנו הגיד לו, ורצונו היי שאביו ימנענה מכל זה, אכן הרה"ק השיב לו, הנה ידעתי מזה שבני יעשה כן, אך לא דמיתי שירצה לעשות כן כה מהרה תיכף אחר החתונה, רק שאחר זמן יעשה זאת, אכן אם רוצה בזה עשוי, לא אוכל למנענה מזה, ע"כ אבקש מכם, שגם אתם לא תסרבו לו בזה ותמלא רצונו שרוצה לעבוד עבודת ד' בהתבודדות זמן מה, חותנו בראותו, שגם אביו מסכים לזה לכן היי מוכרח לבטל רצונו ורצון כל בני ביתו מפני רצון חתנו הק', וקיים כל פקודת ורצון חתנו בעשיית המחיצות, ושלחת המאכל ומשתה דרך הנקב, ובסך הכל התבודד שם הרה"ק אף ימים רצופים בלי הפסק, וכך עלה מעלה מעלה על במתי התורה ועבודה בקדושה וטהרה במעלות רמות ונשגבות עד למאד והיי מסגף עצמו בסיגופים עצומים ובגלגול שלג.

תורתו בקדושה

את תורתו קיבל מאת אביו הק', ועיין בספח"ק ישמח משה שכתב בזה"ל, קבלתי מאת מוה"ק ר' איציקל שיחי' (ה"ה הרבי מלובלין זי"ע) כי תורתו של המגיד ר' מיכלי לא היי בו שום ספק כמו דאיתא (בזח"ג קכ"ד ע"ב) בגן עדן ללית ביה ספיקא, עכ"ל. ומענין לענין נעתיק מה שכתב בנו בספרו אור יצחק פרשת תולדות זי"ל, אבי הקדוש זי"ל ציווה אותי ואת אחיי שלא יבאו בחנם לחדרו המיוחד שהיי לאבי זי"ל, אך בזאת יבואו כשיש לנו איזה קושיא שיתרץ, או יש לנו רשות לבוא, פעם אחת הוקשה לי איזה קושיא גדולה ובאתי אל חדרו והמתנתי מעט, וחשבתי בזה הענין שהוקשה לי, ונפל במחשבתי איזה ענין, שלא הוקשה לי עוד, והלכתי מחדרו, ובעת הליכתי קרא אותי אבי זי"ל שאחזור, שידע שלא באתי בחנם, ואמר לי ידעתי שביאתך היי לאיזה דבר ולמה לא שאלת, ואמרתי לו האמת, באשר שהיי קשה לי איזה דבר, אך בביאתי לכאן חשבתי באיזה ענין ולא קשה לי עוד, ונכון, ואמר לי בזה הלשון, בני אבינך זה על מה ולמה לא הבנת זה הענין קודם ביאתך לביתך, וזה שבאת

אצלי ממילא נתודע לך התירוץ מצד שאצלי לא הוקשה זה הענין, ובודאי יש לי תירוץ על זה, לכן בביאתך לזה המקום שהתירוץ שם, לזה לא היי אתה צריך לשאול עוד אותי ולא הוקשה לך ממילא וד"ל.

התקרבותו אל הבעש"ט הק'

הרה"ק המגיד נתקרב אל הבעש"ט הק' עי"י הרה"ק ר' זאב מקיצעס זי"ל בעת שהרה"ק ר' זאב נזדמן לעיר שדה לבן מקום מגוריו של המגיד והכיר באברך הלז כי ברכה בו, והתחיל להשפיע עליו ולשכנעו בדברים לסוע למעוזיבנו לקבל פני רבו הק' הבעש"ט זי"ע ולקבל עליו דרכי החסידות, מתחלה סירב המגיד ואמר כי טוב לו ללכת בדרכי אבותיו ולא יבחר לו דרכים חדשים, אך כאשר הרבה והפציר בו הרה"ק ר' זאב, נענה לו ונאט ללכת לדרכו הארוכה למעוזיבנו, אולם לא בקל הולט לקבל את הבעש"ט לרבו, אולם לבסוף כשהבחין את גודל קדושת הבעש"ט הק' ותורתו קיבל אותו לרבו, ומסופר עליו שעוד בהיותו בעיר בראד נתקבצו פעם גדולי חכמי בראד, ובדעתם היי לנדות ולהחריס את הבעש"ט הק' וסייעתו כי חשדונו שאינו מסטרא דקדושה ח"ו וכמסע נגמר הדבר, אכן הרב אבי"ד דשם אמר לקרוא את המלמד הי"ה הרה"ק המגיד ששימש אז כמלמד בעיר בראד שלפי דעתו לומד תורה לשמה ולשאלו חוות דעת בנידון זה והיי כאשר בא ושמע בדריהם, ענה ואמר, הנה מי אני ומה אני נגדיכם להגיד לכם דעתי כי ידוע מיעוט ערכי נגדיכם כי אתם גדולים בתורה ואני הדייק נגדיכם, אולם אין דעתי מסכים אתכם, כי הלא דין מפורש, שאין חבין לו לאדם שלא בפניו, ואין לנו חוב גדול מזה לנדות ואין יתכן לעשות דבר זה שלא בפניו, כי אולי כשישאלו אותו על כל הדברים האלה, יתרץ לנו שלא יוקשה עליו כלום, כששמעו דבריו המוצדקים, לא היי להם עוד שום פתחון פה ונתבטל כל הדבר ועי"י הציל את הבעש"ט הק'.

בהאי קטורא איתקור

פעם אחת גילו להמגיד מן השמים, כי עתה הוא עת רצון שיוכל להסתלק מעלמא דין, כמו אליהו הנביא, ולא יצטרך להקבר בקרקע, ואמר הבנים הם קטנים עדיין, וצריך אני להדריכם בדרך הישר, מוטב שאחר כך אקבר בקרקע ולעת עתה אדריך את בני (קובץ שפתי צדיקים) ועיין בכתבי ר"י שוי"ב, שמספר שפעם אחת היי המגיד חולה מסוכן ר"ל כשראה תלמידו הרה"ק ר' אהרן לייב אביו של הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זי"ע, שהיי אז בזלאטשוב, אמר לו רבי מה עם וידי, אמר לו רבו "איך האב קיינמאל ניט גיטראכט וואס מען טאר נישט, איך האב קיינמאל ניט גייעט וואס מען טאר נישט איך האב קיינמאל ניט גיטאהן וואס מען טאר נייט", ואמר לו ר' אהרן לייב גענוג.

ועיין בנתיב מצותיך

נתיב מצותיך נתיב אמונה שביל ג' אות כ"ה שכתב לערך שתי שנים קודם פטירתו היו צריכין לשמור אותו שלא יצא נשמתו מרוב דביקות בוראו, כי היי דרכו לילך אנה ואנה, עד שפניו היו בווערות כמראה הלפידים, ופעם אחת אמר הגה"ק מוה"ר ר' יוסף מזאמיגראד תלמידו, אל אחיו הצדיק מורי וחמי מוה"ר אברהם מרדכי, ראה אחי היאך עקביים של רבינו הק' עומדין בגן עדן העליון, והיי צריך שמירתי יתירה, והיי דרכו לאכול שלש סעודות בחדרו המיוחד עם איזה מבניו, ואח"כ היי הולך לבית מדרשו, לומר תורה ושירות ותשבחות, עד שגמר הסעודה שם, ובעת הזאת לא היי שום אדם שם, והיי רץ בחדרו אנה ואנה ואמר "בהאי רצון אסתלק משה" עד שראתה בתו הצדיקת, ורצתה לאחיה הצדיק ר' יצחק מראדוויל זי"ל, ורץ לחדרו לתפוסו לבלבלו אותו, ולהורידו, ונפל על שכמו ואמר שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד, ויצתה נשמתו הקדושה ע"כ, ואותו פעם היי יום שבי"ק פרשת נצבים וילך כ"ה אלול לעת ערב ומנו"כ ביאמפלא, ומסופר עליו שבאותו שבי"ק כשעלה לתורה לשישי, קראו לפניו הפרשה "הן קרבו ימך וכו"ו" ואמר המגיד שמנין שנתני הוא כמנין היין וימי"ך היי"ך הוא שמו יחיאל ושאר האותיות מי"ך והלמ"ד של לימות הוא שמו מיכל

גם ברכות יעשה מורה

ביראת הכבוד נעטוף לכבינו, לברך ברכת מזל טוב, למע"כ רב האי נאון, המאיר לארץ ולדורים בכח תורתו הרמה, ציר נאמן לשולחיו האי גיהו איתן אדונינו רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, מידי שבעה בשבוע מוסר מזמנו היקר לעיין בבירורי החלכות להעיר ולהאיר הערות מהכימות למען יצא דבר מתוקן

הנה"צ דומ"ץ קרית יואל שליט"א לרגל שמחת נשואי בנו למזל טוב

ויה"ר שהווינו יעלה יפה לתפארת המושפחה, וירוה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ה, ויוכה עוד רבות בשנים לפאר ולרומם קרן עדתינו, עד ביאת ינו ומלכינו בראשינו במהרה בימינו אמן.

המברכים בברכת מזל טוב
חברי מערכת "בשבילי הלכה"
שע"י מבצר הכוללים פק"ק קרית יואל

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך

ושבית שבו, איתא בספרי ונתנו ה' אלהיך בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף ש' אלהיך נתנו בידך, וראוי להתבונן מהו כל האמור בענין.

יתבאר על פי מה שכתב באור החיים הקדוש (פ' תצא) דמעות תשובה יש בה משום השבת אבידה, כי העובר את פי ה' קרוי נדה, על דרך הכתוב (דברים ד ט) ונדת השתחית להם, והוא תועה בדרך שאינו יודע איהו דרך הישר שיכור לו, והחיוב מכח מצות השבת אבידה להורות דרך תשובה, ולהחזירו בדרך הישר להתהלך לפני האלהים באור החיים. ובכן הקב"ה השומר משמרתה של תורה (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ג), כאשר רואה איך שבני ישראל תועים בדרך, הקב"ה מסייע להשיב אותנו ולהדריכנו במגעלי צדק למען שמו.

אך העיר החיד"א בראש דוד (פ' מט"ו) באמת מצד הדין הקב"ה כביכול פטור מדיני השבה, דק"ל (תרי"ג ס' י"ג) דוקן ואינו לפי כבודו פטור ממצות השבת אבידה, והקב"ה מלך הוא ואינו לפי כבודו כביכול לקיים מצוה זו. אולם כתב הרמב"ם (הלכות גולה ואבידה פ"א ה"ז) ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפני משורת הדין מחזיר את האבידה בכל מקום אף על פי שאינו לפי כבודו, ולכן הקב"ה ברוב טובו וחסדו משיב את שבותינו להחזירנו בתשובה לפני משורת הדין. וזה שאמר דוד (תהלים כה ח) טוב וישר ה', השבת אבידה, דהיינו השבת לפני משורת הדין, על כן יורה חטאים בדרך, שמקבלים בתשובה ומקיים מצות השבת אבידה אף שאינו לפי כבודו, עכ"ל. (ועיין בחלת בנימין מצוה קכ"ב אה"ו).

ובזה פירש הרה"ק מהר"ד מבעלזא וזלה"ה בפרשתן, אמרנו בסליחות אל מלך יושב על כסא רחמים מתנהג בחסידות, עושה השבת אבידה מתנהג בחסידות ועושה לפני משורת הדין להורות לנו דרך התשובה, עכ"ל. **והנה** כתב א"ז וזלה"ה בייטב לב בפרשתן ובייטב פנים (הה ההו אות ט) דמלחמת היצר נדמה למשא הרובץ על כתפו של האדם, ועל פי חוקי התורה זה מצות פריקה לפרוק המשא מעל חבירו, ומצות טעינה להקים המשא עמו, והקב"ה שומר תורתו (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג), ואם האדם בא לטהר את עצמו מזהומת יצר הרע, הקב"ה עוררו ופורק מעליו משא יצר הרע וחילולותיו, וכמו כן ממלא רצונו וטוען עמו משא מצות ומעשים טובים עליו, כי אי אפשר בלעדו ית"ש, כי הכל מידו, עכ"ל.

אך גם בזה י"ל להלכה קי"ל (תרי"ג ס' רע"ב ס"ג) זקן שאין דרכו לטעון ולפרוק ואינו לפי כבודו פטור, ובכן הקב"ה פטור מלעזור לאדם במלחמת היצר. אכן הרי גם בזה קי"ל (סג) אם היה חסיד ועושה לפני משורת הדין, אפילו היה נשאי הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאו, פרוק וטוען עמו. ולפי זה אף שהקב"ה אינו מחויב לעזורנו מן הדין, מכל מקום הקב"ה שומר הברת והחסד ועושה לפני משורת הדין, ועודו הוא לאדם לפי פרוק משאו שיכול להתגבר על יצרו. אולם מה שחש"ת בא בעור האדם לפרוק ולטעון עולו ולהחזיר אבידתו, הוא על דרך מאמרם (סוטה ה): במדה שאדם מודד בה מודדין לו, ודוקא אם האדם עצמו הולך בדרך הטוב והישר ועושה לפני משורת הדין, גם השי"ת נוהג עמו כן לפני משורת הדין לפרוק משאו ולהחזיר אבידתו, אבל אם יאמר האדם איני עושה יתר מן החיוב, גם הקב"ה מתנהג כמותו, וכיון עושה יצר הרע מדינא לפרוק ולטעון, אינו בא לעזרת האדם ללחום נגד היצר.

ועל פי זה אמרתי לפרש מה דאיתא בס' בבא מציעא (דף ל') אמר רבי יוחנן, אתא חרבה ירושלמי אלא על שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עשו לפני משורת הדין. והדבר צריך תלמוד דהלא פירושו מבואר בגמרא (ירמ"ט) דבית ראשון נחרבה בעון עבודה זרה ובית שני בעון שנאת חנם, והיאך אמרו שנחרב בשביל שהעמידו דבריהם על דין תורה. אמנם לפי האמור יובן היטב, שהגם שעצם החורבן בא בסבת העבירות חמורות שהיו בידם, כ"ל התגבר בהם עד למאד ולא היו יכולים לעמוד בנשימתו, מכל מקום אלמלא היו מעמידים דבריהם על דין תורה והיו מתנהגים לפני משורת הדין, אז היה גם הקב"ה מתנהג עמהם לפני משורת הדין לסייע בידם שיכולו להתגבר נגד כוחות היצר, ולא היו באים לידי עבירה ח"ו, אבל כיון שהעמידו דבריהם על דין

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

ס"ג פרשת תצא שנת תש"ע לפ"ק

נתפרסם ע"י ועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

תורה, ולא עשו רק מה שהיו מחויבים ולא יתר מן החיוב, גם הקב"ה התנהג עמהם רק על פי הדין דוקן ואינו לפי כבודו פטור מפריקה וטעינה, ולא היה מי שייטיע בידם ללחום נגד כוחות היצר המתגבר בכל יום, ומי הוא זה אשר יכול בכוחות עצמית לחלום עם היצה"ר, ועל ידי זה נכשלו בעבירות חמורות מאד דח"ל, וזה גרם חורבן ביהמ"ק.

ובזה יתבאר הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך, ומבואר בזהוה חדש בפרשתן (דף י"ג) שהכתוב מרמז על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של האיש הישראלי, כאמרם ז"ל (סוכה ג') שלמה קראו שונא. המלחמה מבטיחנו ונתנו ה' אלהיך בידך, שבעזר אלהי ממעל תוכו להתגבר ולנצח היצה"ר, אי מכח דין פריקה וטעינה, אי מכח מצות השבת אבידה, ולכאורה הלא הקב"ה הוא זקן ואינו לפי כבודו, ואינו לפי ערכו הרם שיטפל עצמו באנשים החוטאים להשיבים לדרך התורה, אמנם לעיל מינה כתיב ואתה תבער דהם הנקי מרובך כי תעשה הישר בעיני ה', רמז ע"ד שנצמור (דברים י ח) ושתי ושלר הטוב, דלפינן מיניה (בבא מציעא טו) להתנהג לפני משורת הדין. ועל זה דרש בספרי אם עשית כל האמור בענין, היינו לעשות הישר בעיני ה' ולהתנהג לפני משורת הדין, אז גם הקב"ה יתנהג לפני משורת הדין, ונתנו ה' אלהיך בידך, ולא יחוס על כבודו אלא יסייע בדינו שיכולו להתגבר על היצה"ר, ועודו לבכינו לתשובה בטימות.

ועל דרך זה נימא מילתא במה דכתיב להלן בפרשה, כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחניך קדוש. ואמרו דורשי רשומות (ספד לאברהם בפרשתן) להצילך ולתת אויבך לפניך, ראשי תיבות אלול.

וי"ל בבואור הענין בעמדינו בחודש אלול, זמן המיעוד לתשובה ותיקון המעשים, וכתב האלישי הקדוש בפרשתן, ובכתה את אביה ואת אמה ירימ, רמז שלפחות יבכה ירח ימים הוא חדש אלול, שהם ימי רצון לה' טרם בא יום הדין, עכ"ל. וזמן בית דין הוא שלשים יום, ולזה ניתן לנו חודש אלול שלשים יום טרם בא יום הגדול והנורא אשר כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון, וכל אחד יעמוד לפני דין ומשפט לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ראש השנה הוא יום הדין ומשפט בכללית על כל העולם ובפרטית לכל אחד מישראל, אשר אז צריכים לתן דין וחשבון על כל דיבור מעשה ומחשבה, וכתב בשל"ה הקדוש (פ' שופטים) ברמז הכתוב (עמוס ג ח) אריה שאג מי לא יירא, ארי"ה ראשי תיבות אלול ראש השנה יום כפורים היושענא רבא. לב מי לא יירעד ולא יחדד מקדושת הימים האים לקראתנו לשרום, מתחילין לתקוע בשופר בחודש אלול לעורר ישנים משנתם, ולב מי לא יתחמם לתורה ועבודת ה', והזמן גרמא לעשות קצת חשבון הנפש באיהו מצב נמצאים, להתבונן ולפשפש במעשיו איך עבר כל השנה, כמה עסקנו בחוהה וכמה מצות קיימנו, וחלילה אם נכשלו בחטאים עוונות ופשעים, כל המעשים נפקדים ביום הדין, וצריך כל אחד שיתעורר בלבבו לתשובה, אך קשה עליו לסמוך על כוחות עצמינו, כי בעוה"ד ישנים בשינת והבלי הזמן, ובצפיייתנו צפינו כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך ולתת אויבך לפניך, השי"ת בעצמו יעורר את בני ישראל לתשובה ויקיים מצות השבת אבידה, וילמד תועים בי"ה, אלו התועים בדרך בעולם התורה ללמדו דרך התשובה, ואינם יודעים איהו שיבה איהו ביאה, והשי"ת שואל כל יוכל יקיים (תחזקא לו כה) וזוקתי עליכם מים טהורים, ויטהר לבינו לעבדו באמת, ויעורר אותנו בהרהורי תשובה אמיתיים שיכולו לעשות הכנה רדבה בחודש אלול.

ובזה יתבאר הרמז כי ה' אלקיך מתהלך בקרב מחניך,

דקאי על חודש אלול, שאז הזמן שהקב"ה מתהלך בקרב מחנה ישראל, כמבואר באלשיך בפסוק (שפי"ה נה ח) ודרש ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, דקאי על הימים שלפני ראש השנה, שאז הקב"ה קרוב אלינו. והוא מסייע אותנו, להצילך ולתת אויבך לפניך, לתת לפנינו את האויב הארוב עלינו הוא היצר הרע, שנוכל להתגבר נגדו ולהכניעו ולתקנו בתשובה, אמנם היות שהשי"ת מתנהג ככך לפני משורת הדין הגם שאינו לפי כבודו, לזה אמר הכתוב תנאי לדבר והיה מחניך קדוש, והוא על דרך שביאר הרמב"ם ז"ל (ר"פ קדושים) מצות קדושים תהיו, והיינו שיקדש האדם עצמו גם בדברים המותרים. ועל ידי זה שיוסיף כל אחד לעצמו גדרים וסייגים בדברים המותרים, ויפרוש עצמו מצי"ט שערי היתר להתנהג במילי דחסידי ובחמירות לפני משורת הדין, אז מדה כנגד מדה יערה הקב"ה עלינו רוח טהרה ממרום, ויאיר את לבבנו לעורר אותנו לתשובה ומעשים טובים.

וזה שאמר הכתוב טוב משורת הדין, על כן יורה עצמו בדרך הטוב והישר לפני משורת הדין, על כן יורה חטאים בדרך, רמז על חודש אלול כמבואר בספ"ק שהוא רמז בקרא (שפי"ה מג טז) הנותן בים דרך, כי בחודש אלול השי"ת מתנהג עצמו עם בני ישראל לפני משורת הדין ויורה אותם דרך תשובה.

ובלכתיו בדרך זה יש לומר רמז בפתגם דמתאמרא משמיה דהרה"ק מראפשיך וזלה"ה אשר בימי ילדותו שאל פע"א לביל התקדש החג באמירת הפיוט (אדיר הוא בינה) על מה שאומרים חסיד הוא, דאם הקב"ה הוא חסיד, למה אינו אומר ויצמח פורקניה ויקרב משחיה. אמנם לפי דרכינו טובא גניז בדבריו הקדושים, ויש לפרשם על פי מה שאמרו חז"ל (פנהדרן י"ג) אין ישראל נאלץ אלא בתשובה, ובעוה"ר בני ישראל תועים בחשכות וגלות, וכמו שמתאונן כנסת ישראל (תהלים ק"ט קט) תעיתי כשה אובד, וכאשר השי"ת יערה רוח טהרה ממרום, ויעשו בני ישראל תשובה אז נוכח לגאולה שלימה, האמנם שהקב"ה הוא זקן ואינו לפי כבודו ששיב אבידה לבעלים, מכל מקום חסיד הוא, ומתנהג עצמו בחסידות לפני משורת הדין, ועל כן אע"פ שאינו מחויב בדבר ישיב הקב"ה אבידה לבעלים ללמדנו דרך תשובה, וישיב שה פוורה ישראל. וקושיא חזקה הקשה הרה"ק מראפשיך, דאם הקב"ה הוא חסיד, אם כן למה אינו מערה רוח טהרה ממרום על בני ישראל, בכדי שנוכח לרצמח פורקניה ויקרב משחיה, ונוכח לגאולה שלימה.

והנה כתב רש"י על כי תצא למלחמה על אויבך, במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ופי"א ז"ל וזלה"ה ברב טוב בפרשתן, במלחמת הרשות הכתוב מדבר, היינו דבר שנראה שהוא רשות לא מצוה ולא אזהרה, ולזה צריך מלחמה שלא לעשותו, ע"ש. וזה שדרש הספרי אם עשית כל האמור בענין, לקיים מצות קדושים תהיו במילי דחסידי, ולאצת במלחמת הרשות, סוף ונתנו ה' אלהיך בידך, כי גם השי"ת יתנהג כן לפני משורת הדין, ויעזור לך להתגבר על היצה"ר ולעשות תשובה.

השי"ת יעזור שנוכח באלו הימים של חודש אלול להרבות במצות ובמעשים טובים, וכתב בבני יששכר (תשי"א מאמר י אות ח) דמצות ומעשים טובים, מצות הם הנעשים בגבול, ומעשים טובים הם החומרות ומילי דחסידי מכלי גבול, ובחודש אלול צריכים להרבות במצות שהם על פי הלכה ושורת הדין, ובמעשים טובים הם מילי דחסידי אע"פ שאינם מחויבים בהם, למען תלך בדרך טובים, ודרשו חז"ל דהיינו לפני משורת הדין, והשי"ת יעזור שנוכח בפרש אלול להרבות במצות ובמעשים טובים כן אחד לשאר דרגא דליה, הן מה שהוא חוב על פי התורה, והן יתר על החיוב, ובזכות זה יתנהג הקב"ה עמו מדה כנגד מדה להתנהג בחסידות לפני משורת הדין, ויערה עלינו רוח טהרה ממרום לעורר לבבות ישראל לתשובה בשלימות שנוכח לפשפש במעשים כראוי, ונוכח לתקן חמתי הנפש אשר חטא במשך השנה, ונוכח לתשובה בשלימות ובאמת ובלב תמים, והיום אם בקולו שמענו (תהלים צ"ה ז) נזכה לגאולה, ונוכח לכל מילי דמיטב, תכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, ונוכח להתרוממות קרן התורה וישראל בהתגלות כבוד שמים עלינו במהרה בימינו אמן.

ממעיינות רבותינו

שידומה עצמו לבני עליון

והיית רק למעלה ולא תהיה למטה, כי לכאורה קשה דאצ"ל ולא תהיה למטה, דמי שהוא למעלה ודאי דאינו למטה, והנ"ל בזה עפ"מ שנומצא צעה בספרים להחביל כל חמדות עוה"ז שידומה בעיניו שהוא מבני עולם העליון כי באמת האדם העיקר הוא הנשמה ואז יהיה כל מה שבעולם שלטמה כאין בעיניו כי כל העולם הוא כגרגיר חרדל לנגד עוה"ב נגד עולם העליון ע"כ ועפ"י מובאר הפסוק הנ"ל והיית רק למעלה כנ"ל, ועי"נ ולא תהיה למטה ר"ל "שהלא" דהיינו האפיסות וההעדר תהיה למטה שכל מה שלטמה יהיו בעיניו כאפס וכאין.

ישמח משה

תענוג תמיד

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' וירשתה וישבת בה, יתבאר על פי מה שכתב בספר קול יעקב כי טובת ארץ ישראל לגוף מצד מתיקות פירותיה, ולנפש מעדן כמאמר חז"ל אורא דארץ ישראל מחכים, ובה מושכן החכמה ורוח הקודש ונבואה, מה שאין כן בשאר ארצות. ובארזן הזמן ניכר יתרון למי העיקר בעיניו מועדני הנפש ממועדני הגוף, כי מי שהעיקר בעיניו מחמדי עולם הזה ופירותיה, ברבות הימים אחרי שבעו והורגלו מהם תתעטט עריבתה בעיניו, כי הוא במחית כל ריקן כחזיק, מלא אינו מחזיק, לא כן הצדיקים שכל תשוקתם לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו ולהתעדן מזיו הרוחני, אשר בזה מלא מחזיק, הנה כל אשר יאריכו ימיו עליה יוסף להרגיש נעימות וזיו קדושת ארץ ישראל. וזהו שנאמר הגדתי היום וגו' כי באתי אל הארץ, כלומר יערב עלי נועם הארץ כאלו היום באתי, ע"כ דבריו. וזהו שאמר והיה כי תבוא אל הארץ וגו', שידומה בעיניו כי תבא עם אחר וירשתה וישבתה בה, והבן.

בלי נזק לישראל

וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתת לנו. ונ"ל עפ"י הנווד ממה דכתיב כלה ד' חמתו ויצא אש בציון, בעת שנתייבבו שונאיהו של ישראל, וירחם הקב"ה על עמו ישראל ושפך חמתו על הנעצים ואבנים, ותרבה עירנו ושכמם בית מוקדשנו בעוה"ר, כדי שלא יזיק ח"ו לכלל ישראל. והעיקר בקשתינו שישו ב' ד' וירחם על שמו הגדול ויתקדש שמו עליו, שיעזור הש"ת לנו ולא יאונה לבני ישראל כל רע ח"ו, וגם תבנה ותכונן עיר ציון מושכן כבודו ית"ש.

וזה שאמר הכתוב וברך את נעמך ישראל שלא יזיק ח"ו לעמך ישראל, וגם את האדמה אשר נתת לנו, ר"ל שתברך את האדמה שיתן הקב"ה השראת שכיתנו בתוכינו על האדמה, כאשר היה עם אבותינו שנתן משכנו בתוכינו במהרה בימינו, כן גם עמך ישראל יהא מבורך מפי שמו הגדול בלי שום נזק ח"ו.

עצי חיים

כוונת התורה

איתא במדרש נחומא ברוך אתה בבווא, על תנאי בבווא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וברוך אתה בצאתך מבתי כנסיות ומבתי מדרשות, ולכאורה נראה כסתירה, דמתחלה ניתנה הברכה על תנאי בבווא לביהמ"ד, ומיד אמר שתתברך גם בצאתך מביהמ"ד.

ואפשר לפרש כוונת המדרש בהקדם מ"ש הרא"ש ז"ל בפ"א במס' ברכות בב"א שרגילין תמיד לעסוק בתורה, אפי' כשיצואין לעסקיהם, לא חשיב הפסק לענין ברכה, שתמיד דעתם על לימודם, וכן צריך להיות, שיהי' מוקושר בתוה"ק גם בצאתו לפרגמטיא, ועוסק בה כפי דיני התורה, ובכוונה שתהי' פרנסתו מצוי, כדי שיוכל לשמור ולקיים מצותיו ית', ולעסוק בתורה ולהחזיק לומדי תורה.

ועפ"י יתבאר דברי התנחומא ברוך אתה בבווא על תנאי בבווא לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וברוך אתה בצאתך מביצאתך מבתי כנסיות ובתי מדרשות, ואין זה סותר לתחילת המאמר, אבל הכוונה שתהא יציאתך כביאתך, וגם יציאתך יהי' על תנאי בבווא לביהמ"ד, שתהי' מוקושר עם התורה, ויצאך לפרגמטיא יהי' רק כדי להשיג עסק התורה וקיום המצוות, ועל"כ גם בצאתך לפרגמטיא, יגיעך אותן הברכות מביהמ"ד, דגם זו היא מעסק התורה והקיום המצוות.

דברי זאל

מנעימין זה לזה

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה"א וגו' ולקחת מרשית וגו'. ובערות הבושם הביא בשם הרה"ק מוה"ר אשר ישעי' מראפשיץ זצ"ל על הפסוק ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה, דר"ת פ"ר האדמה אותיות פ"ה ע"ש, וצ"ב הרמז של פה.

ואפשר לומר דהנה איתא בגמ' סנהדרין אמר רבי אושעיא מאי דכתיב וקח לי שני מקלות לאחד קראתי נועם ולאחד קראתי חובלים, נועם אלו תלמידי חכמים שבארץ ישראל שמנעימין זה לזה בהלכה, חובלים אלו תלמידי חכמים שבבבל שחובלים זה לזה בהלכה, ופירש"י מחבלים זה לזה, בלשון עז וחמה מקשין זה לזה, ובני ארץ ישראל נוהגין יחד ומנעימין יחד ומתקנין זה את דברי זה והשמועה יוצאה לאור ואת והב בסופה.

וזה שאמר הכתוב והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה"א נתן לך נחלה וגו' ולקחת מראשית כל פ"ר האדמה שתקחו הראשית מהתיבות הללו, שהמה אותיות פ"ה, ונכ"ל דבארץ ישראל מנעימין זה לזה בהלכה, ואינם מדברים בלשון עז וחמה כבני בבל, והבן.

ברך משה

יענת ומצאת תאמינן

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלהיך ולביתך, יל"פ על פי מה שכתב א"ז ולה"ה בתפלה למשה (מזמור קיט) לפרש אמרם ז"ל (מילה ו): יענית ומצאתי תאמינן, ולכאורה שני הפכים, דכצ"ה באה בהיסח הדעת ולא בביעה, והענין כי אם האדם מייגע עצמו בתורה בעיון רב אף שלפעמים יעלה חרס בידו, שוב אחרי זה נפתחו לו שיערי אורה להבין ולהשכיל והוא מותן אלקים בקרבו מציאה אור היגיעה, והוה שאמרו יענית ואחר זה מצאתי בהיסח הדעת תאמינן, עכ"ל. וזה שאמר שמחת בכל הטוב, ובמדרש ילקוט (רמז תתצ"ב) אין טוב אלא תורה, אשר נתן לך ה' אלקיך, שעל ידי היגיעה בתורה וכו' לבחנה זו אשר נתן לך ה' אלקיך, בבחינת מציאה ומתנה יותר מיגיעה עצמית.

כ"ק מור אדמו"ר שליט"א

צמצונו הלכה

בירורי הלכות, נערך (נסדר ע"י מערכת "בית וועד לחכמים" שע"י מנצח הכוללים קרית ואל והיו למראת עיניו של הגה"צ דומ"ץ ז"ל קרית ואל שליט"א)
לחערות והארות: 845 662 4936 או ע"י הפעקס: 845 781 7213

דיני פנים חדשות ומנין בשבע ברכות

(א) בשבעת ימי המשתה אין אומרים שבע ברכות אלא כשיש פנים חדשות, והטעם שהתן וכלה ראויין לברכה כל שבעת הימים כשמתוקף שמהוה, וכשיש פנים חדשות נתוסף שמהוה החדשה.

(ב) מי שהי' נוכח בשעת החופה, ולא הי' נוכח בשעת סעודת החתונה, מוקרי פנים חדשות, אע"פ ששמעו השבע ברכות תחת החופה, ואפילו אם השתתף בקבלת פנים ושעם שם מוזנות, ז"ב נחשב פנים חדשות.

(ג) מי שהי' נוכח בשעת סעודת החתונה או בשעת סעודת שבע ברכות, מעיקר הדין לא היו פנים חדשות אפילו לא אכל שם כלום, ולא שמעו הברכות, שכיון שכבר השתתף פעם אחד, וכבר שמרו עמו, לא נתוסף שמהוה בהשתתפותו פעם שנית, אפילו כשרוצה לאכול וכעשו עם בני הסעודה.

(ד) אבל יש מקילין בזה וסוברין דאפילו מי שהי' נוכח בשעת סעודת החתונה או סעודת השבע ברכות, לא אכל שם כלום ועכשיו אוכל עמהם [אפילו אוכל רק פירות אין יין], נתוסף שמהוה החדשה ע"י שאוכל עמהם.

(ה) ומי שלא היה נוכח כלל בסעודת החתונה או השבע ברכות, היו פנים חדשות, ואע"פ שאינו אוכל עכשיו כלום, שעצם השתתפותו גורם לתוספת שמהוה החדשה, והפנים החדשות יהי' נוכח שם בשעת אמירת השבע ברכות.

(ו) מעיקר הדין לא נקרא פנים חדשות, אלא איש שבני הסעודה שמחים בביתו שאו שידך לומר שנתוסף שמהוה החדשה שראוי לברך שבע ברכות.

(ז) בשבת יו"ט [אפילו יו"ט שני של גלויות] אין צריך פנים חדשות, דאו נתוסף שמהוה יתירה וראי' בריב"ה, וכן בסעודה שלישית, אומרים שבע ברכות אם אומרים דברי תורה בתוך הסעודה.

(ח) כדי לברך השבע ברכות צריך שיהי' עשרה אנשים² ואחד מהם פנים חדשות, ולכתחילה יהיו עכ"פ עשרה שומעו ידיהם לפת ושלישה שאכלו איזה דבר באופן שאומרים ברכת החיזון בעם [ברוך אלקים שאכלנו משלך].

(ט) אם ליכא פנים חדשות, או אם ליכא עשרה אנשים, אף שאין מברכין השבע ברכות, מ"מ מברכין הברכה אחריתא [אשר ברא ששון ושמהוה], ומברכין אותו על כוס מיוחד ולא על כוס ברכת המזון, וכן אומרים שהשמהוה במעוה, וכן תחת אמירת דיו הכר וכו' אומרים נדה לשמןך וכו' [שאומרים שהתורה ברכת].

(י) ומ"מ יהי' דבר כשיש ג' אנשים שאוכלין, באופן שמצטרפין לזיומן, וגם שאחד מהג' סועד שם במיוחד לכבוד החתן וכלה [מנין אם הרתן סועד בבית המזון, ויטו הנשוי מוכר בא לאכול שם לכבוד החתן וכלה] אבל חתן האוכל עם בני ביתו לחדו [והיינו שלא בא שום אדם לכבודו, כגון אם אוכל בבית המזון, ואוכל עם משפחת המזון ששומרים אפילו שם בכל יום, ואין איש הסועד עם במיוחד לכבוד החתן וכלה] או אין אומרים שום ברכה, וגם אין אומרים נדה לשמןך וכו' ושהשמהוה במעוה וכו'.

(יא) מחוץ בקיצור: יש שלישה הדורות, (א) חתן שאוכל עם בני זביתו, והיינו שאין שם איש האוכל במיוחד לכבודו, אין אומרים כלום, (ב) אם יש איש האוכל במיוחד לכבודו, אבל ליכא מנין, או יש מנין וליכא פנים חדשות, או מי שמברך ברכת החיזון אומר נדה לשמןך וכו' ושהשמהוה במעוה, ואח"כ אומרים ברכת אשר ברא וכו' [ברכה אחריתא] על כוס שני (ויכול לכבד איש אחר בברכה כ"ג) כשיש מנין וגם יש פנים חדשות אומרים כל השבע ברכות.

¹ שריע (אדוניו סי' ס"ב סעיף ח' ח').

² ערוך השולחן (סי' ס"ב סעיף כ"ה).

³ שריע (סי' ס"ב סעיף ז').

⁴ באר משה (מהנה"צ מרעבנצין ז"ל-פ"ב סי' ק"ט).

⁵ מביתקול ארבעה שהורה פוסקים הבינו כן בפרע"ה (סי' ס"ב סעיף ד').

⁶ סומכין על פי השם המפורסם (שם), שגור פנים חדשות חלי אפילו לא להשתתפותו, ולא כרי"א. וכן בחכמת אדם (מלל ק"ט דין ח').

⁷ העיקר ק"ו דברי הרמב"ם והש"ת דברי הרמ"א, ועל זה סומכין הרבה ב"א שיש שם אפילו לומר מלול טוב ולא אכל שום, כשמתקשר עמו לפנים חדשות, כשאלו עכשיו נעמה. ע"כ בשו"ת האהל לך שלמה (אר"י סי' צ"ג) שכתב רפניו חדשות אין צריך לאכול פת, ודי בהנתיב קצת כ"י ודלתיב"ם מברכין שבע ברכות אפילו כשאני אדם חשוש, ואינם שומחים בביתו ע"ש (וע"פ מקצת תורה (ח"ב סי' קמ"א) וחי' הלך ח"ט) ספן פ"ח אות ז') מה שכתבו ליישב המנהג.

⁸ וסיים בשולחן הערוך ש"ע"כ"פ כ"ד לצאת גם שאר שיטות הפוסקים, ואין ונכון שיהי' הפנים חדשות ז"ב מיכ"ס ענינה בסעודה, דאו היו לברעי' כע"ל, ויל"ע בביתנו, אך יצאין בזה לברעי' כשאין בני הסעודה שמחין בביתו, ועלולו שמעם שהפנים חדשות יאכל סעודה גמורה, אך הובהו נוהגין שמתחיל לו מנות או יין, ואח"כ מברכין בהמ"ז ושבע ברכות.

⁹ שריע (סי' ס"ב סעיף ח') ולפי הביאור בערוך השולחן (סי' ס"ב סעיף כ"ח).

¹⁰ רמ"א (סי' ס"ב סעיף ח') וכל שכן אם אוכלין סעודה שלישית בבית המדרש, שע"פ רוב יש פנים חדשות, שאו אורזין אף בלא אמרו דבר תורה (רמ"א שם), וחתן האוכל סעודה שלישית בביתו, והסעודה נכונ מליאל לבני הביהמ"ד ולא נכון לכבוד החתן כלה, ואח"כ נהגין לברך שבע ברכות, ומ"מ כתב בספר חתן ישעיה (דף תכ"ו) שבע"ז מרחיב טוב להביא לסעודה אוה מאכל או משקה לכבוד החתן כלה וצוין בה לכל הדיעות, ונתן שכן בעל המנחת אלעזר והנה"ק מטאטאמר וע"ל ע"ש, וע"פ בשו"ת בעל החכמה (ח"א סי' ט) מה שכתב בה.

¹¹ שריע (אדוניו סי' ס"ב סעיף ד').

¹² שריע (סי' ס"ב סעיף ז' ח').

¹³ ע"י בפתחי תשובה (סי' ס"ב סעיף ח') ושהביא מזור לאברהם שפסקי רבעין שהורה מעשה אכיל, ואלו סג כשנכוחים, ומפרש

במנות פנים (על אר"י סי' א) שאין הנותן שהורגו יאכלו פת ודוק, אלא נשי גמי או א' אוכלין פת והורגו אכלו מהסעודה בשר וכדומה, ואינו חלי בחיזון בע"ש ע"ש, וכן בשו"ת האהל לך שלמה (תא"י סי' צ"ג) שכתב דאף אם שילש אכלו פת והשאר אכלו מנות ומגדלות שמתקן בשבע ברכות, אולם בברכת השבע שש"ב סעיף י"ט) כתב ששם אינו שבעת אפילו פת ושלישה אפילו יין [באופן דומותם בשם מברכין שכל ברכת ואם לאו אין מברכין, וכן בשו"ת שאל ומשיב (מדרשו"ג ח"א סי' ק"ט) אחר שכן בדין מסיק דרוב שדיו ע"ש שבעת אפילו פת ע"ש, וע"כ כטבו ליהודי ע"י לכתחילה, (ברביב"ב יתקין לטעון על הגרש"ק והמתנת פנים.

¹⁴ שריע (סי' ס"ב סעיף ד').

¹⁵ בית שמואל (קמ"ב) דרוך החיים (בדעי' שבע ברכות).

¹⁶ שריע (סי' ס"ב סעיף ד').

¹⁷ בית שמואל (קמ"א) וכל האחרונים ממללם הדרך החיים (בדעי' שבע ברכות סעיף ז') ושולחן הערוך (סי' ס"ב סעיף א) וליקוט

מרי"ח (סוף חלק ב' בסדר נישואין בדין ד' ימי המשתה).

¹⁸ רמ"א (סי' ס"ב סעיף ד').

¹⁹ רמ"א (סי' ס"ב סעיף ד').

²⁰ דענין בארות אחר, וזה הוא במקור הדין ב"ר"ן (ס"ס כתובות דף ז' ע"א דבור ראשון) בשם הרמב"ם, אלא לא יזכר אלא חתן עמו ע"כ בדין אבן מנוח כ"ל"י מכת דענין בארות אחר, ומה שכתבו הנש"ל מנסיח הנשואים, כ"כ בשו"ת חיי חלה (ח"א סי' ק"ט).

²¹ חלקת מחוקק (קמ"ב) ובית שמואל (קמ"ו וס"ק ט' ע"כ ט"ז).